

ЕФЕКТИВНІСТЬ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Успішна реалізація стратегії розвитку підприємства передбачає здійснення не лише результативної, а й ефективної господарської діяльності, що є запорукою забезпечення успішності впродовж тривалого часу та досягнення поставлених цілей. Здійснення господарської та фінансової діяльності в умовах ринкових відносин завжди пов'язане з певним ризиком. Відтак, оцінка ефективності господарської діяльності підприємства є необхідною умовою прийняття обґрунтованих та раціональних управлінських і підприємницьких рішень.

Істотний внесок у розвиток теорії та практики оцінювання ефективності виробництва й діяльності на рівнях національної економіки та підприємства зробили такі дослідники, як: А. Ф. Аксененко, З. В. Атлас, А. В. Бачурін, А. Х. Бенуні, Т. Г. Бень, Б. М. Болотін, О. Д. Василик, Г. В. Губін, Е. П. Дунаєв, А. І. Касьянов, І. Я. Кац, З. П. Коровіна, В. П. Красовський, В. Н. Лексін, В. В. Леонтьєв, О. Л. Лордкипанідзе, Є. В. Октябрський, А. М. Омаров, Р. М. Петухов, В. С. Сінавіна, Т. С. Хачатуров, М. Г. Чумаченко та ін. Водночас, складність ефективності як економічної категорії, дискусійність підходів до її виміру та оцінювання обумовлюють доцільність подальших наукових розробок у визначеній царині.

Головною метою функціонування кожного суб'єкта господарювання є найбільш ефективне використання ресурсів, які знаходяться у його володінні, що є необхідною передумовою забезпечення прибутковості, фінансової стійкості та розвитку. Забезпечення ефективності діяльності окремого суб'єкта господарювання дозволить підвищити ефективність економіки країни загалом за рахунок оптимального використання ресурсів, що особливо важливо в умовах підвищення темпів споживання ресурсів та посилення конкурентної боротьби за рахунок глобалізації економіки.

Ефективність господарської діяльності підприємства є одним із головних пріоритетів його розвитку, що забезпечує його життєздатність та конкурентоспроможність на ринку. Ефективність являє собою співвідношення результату господарської діяльності підприємства (ефекту) та засобів, що використані в процесі функціонування. Економічний ефект передбачає збудь-якої корисний результат, виражений у вартісній оцінці. Як корисний результат виступає прибуток або економія витрат і ресурсів. Економічний ефект – абсолютна величина, яка залежить від масштабів виробництва та економії витрат. Поняття «економічний ефект» і «економічна ефективність» мають тісний взаємозв'язок. Як правило, аналізуються обидва показники, що характеризують успішність економічної діяльності підприємства, оскільки окремо ці показники не можуть дати повної оцінки діяльності підприємства. За своїм економічним змістом всі показники ефективності господарської діяльності підприємства являють відношення результату до витрат або ресурсів.

Принцип ефективності визначає вибір альтернатив господарювання, тобто розподіл обмежених ресурсів, які ведуть до досягнення обраної підприємством мети чи системи цілей найбільш оптимальним шляхом. Спосіб дії, який забезпечує досягнення мети найкращим шляхом, вважають оптимальним при досягненні таких умов, як: максимальний результат на основі наявних ресурсів; визначений результат з використанням мінімальних ресурсів; задовільний рівень наближення до мети чи закріплення певного результату.

Категорія економічної ефективності застосовується для:

- 1) оцінки ефективності поточної діяльності підприємства;
- 2) оцінки ефективності варіантів розвитку виробництва і вибору оптимального.

Ефективність є складною економічною категорією, яка охоплює різні рівні господарювання (загальнодержавний, галузевий, рівень підприємства) і знаходиться, відповідно, під впливом багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо. Ефективність представлена в різних видах, а саме: ефективність господарської діяльності підприємства, ефективність використання різних ресурсів, ефективність виробництва, торгівлі.

Розрізняють такі види ефективності:

1. Ефективність господарської діяльності підприємства. Вона характеризується отриманими в процесі господарської діяльності результатами, які відображають досягнення мети розвитком і конкурентним успіхом на ринку, що виражається якістю продукції, ціною, за якою можлива реалізація, чи ефектом у зіставленні з величиною сукупних ресурсів.

2. Ефективність використання окремих видів ресурсів, що характеризується співвідношенням обсягу випуску продукції чи прибутків від господарсько-фінансової діяльності з відповідною величиною ресурсів (окремих видів чи окремих видів затрат, пов'язаних із робочою силою, використанням основних чи обігових засобів).

3. Ефективність виробництва чи реалізації товарів. Вона складається з використання мінімальної кількості ресурсів для виробництва конкретного товару і надання послуг, а також з мінімізації витрат усіх різновидів.

Розрізняють також поняття ефективності економіки, ефективності галузі й ефективності підприємства.

Ефективність економіки – це узагальнююча, відтворювальна категорія, що характеризує економічні процеси на рівні держави.

Ефективність галузі є однією зі складових ефективності економіки, яка більш конкретно показує використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у визначеній сфері діяльності.

Ефективність роботи підприємства сприяє забезпеченню ефективності галузі й ефективності економіки в цілому, тобто всього процесу суспільного відтворення.

Ефективність функціонування підприємства формується багатьма економічними, виробничими, технічними показниками, а також показниками ефективності управління. Ефективність функціонування підприємства характеризують: рівень технології, продуктивність праці, ступінь раціональності використання сировини, матеріалів, енергетичних ресурсів, рівень менеджменту і т. д.

Джерелами інформації для проведення діагностики та оцінки ефективності господарської діяльності підприємства є дані статистичної та фінансової звітності підприємства. Отримана із цих джерел інформація опрацьовується, будуються аналітичні таблиці одиничних (аналітичних) показників, на підставі яких розраховується система узагальнюючих (синтетичних) показників. Вони є базою розрахунку інтегрального показника, на підставі якого можна зробити оцінку ефективності діяльності підприємства. На цій основі визначаються кращі співвідношення розподілу капіталу підприємства, основні резерви підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, прийнятні джерела фінансування, резерви поліпшення ефективності використання основного та оборотного капіталу, оптимізується організаційна структура тощо.

У кожній національній економіці є невичерпні резерви підвищення ефективності на всіх рівнях управління як на підприємствах, так і в галузях. Зміна цих показників у бік підвищення ефективності в періоді, який аналізується, порівняно з їх величиною у попередньому періоді свідчить про ефективну роботу підприємства у визначеному напрямі. У кожній економіці завжди є можливості отримати додатково вираш за рахунок структурних змін, використання ресурсів, впровадження нових технологій, покращення якості сировини, матеріалів, нових видів палива. Відтак, для всіх рівнів управління завжди актуальною є проблема використання наявних можливостей (при наявному рівні розвитку) з метою підвищення ефективності господарювання, розподілу й обміну ресурсів і споживання готової продукції, товарів, послуг. Зараз важливим є вивчення механізму стимулювання і розробка напрямів ефективного використання всіх видів ресурсів.

Отже, необхідно відзначити, що проблема ефективності господарської діяльності підприємства завжди посідала одне з найважливіших місць в питаннях економіки. Ефективність господарської діяльності підприємства є комплексною характеристикою існування соціально-економічної системи. Для її визначення варто застосовувати комплексний підхід, який включає сукупність критеріїв оцінки ефективності функціонування підприємства: результативність його витрат, цільову результативність та конкурентоспроможність.

Управління ефективністю господарської діяльності підприємства складає ту вагому передумову, яка забезпечить вихід підприємства на засади сталого розвитку та високий рівень конкурентоспроможності внаслідок забезпечення раціонального використання залучених до функціонування ресурсів.